

L. P. WYDAWNICTWA 1948-1949 r.

400

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

Im. gen. broni K. Swierczewskiego

I Kurs 1948 - 1949 r.

DOTYCZY I KURSU 1948 - 1949 r.

45-96
Archiwum Biblioteki Tajnej
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
Im. gen. br. K. Swierczewskiego
Dział Segr. Nr. 17

"ZATWIERDZAM"

ZOA KOMENDANTA AKADEMII SZTABU GENERALNEGO

de spraw naukowych

Egz. Nr. "64"

wp. *J. Jankowski*
GALCZENIA
plk dypl.

(Podlega zwrotowi do Wydz. Wyszuk.)

ork. 22.

PRZECHODZAC W SIEFACH

Archiwum Biblioteki Tajnej
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
Im. gen. br. K. Swierczewskiego

Dział 401
Nr 101

Scp 18
101
1

TAKTYKA BRONI PANCERNEJ

Temat Nr. 2 - zajęcia Nr. 1

ORGANIZACJA BRONI PANCERNEJ.

OPRACOWAL :

p.o. SZEF KATEDRY BRONI PANCERNEJ

Skibinski
SKIBINSKI
plk dypl.

Warszawa, listopad 1948 r.

76

I T E M A T : Organizacja broni pancernej.

II C E L : Zapoznać z czynnikami, które miały wpływ na rozwój i organizację broni pancernej od I do II wojny światowej oraz zapoznać z organizacją jednostek ówczesnych br.pano. przyjętych w Akademii.

III ZAGADNIENIA DO PRZEPRACOWANIA : - Jak dysponacja wykładu.

IV M E T O D A : Wykład ilustrowany schematami

V M I E J S C E : Sala wykładowa

VI C Z A S : 2 godziny

VII P O M O C E : Skrypt wykładowcy - tablice i schematy.

DYSPOZYCJA WYKŁADÓW.

Roz- dział	T r e ś ć	Stro- nica
I.	Przyczyny powstania czołga , jego rola w I wojnie światowej oraz wnioski co do jego przyszłości	1.
II.	Doktryny powstałe w okresie międzywojennym ich wpływ na rozbudowę i organizację broni pancernej	4
III.	Examin doktryn w II wojnie światowej . Wnioski i określenie warunków organizacyjnych dla jednostek B.T.P. dla jednostek operacyjnych	11
IV.	Przykłady historyczne, bitwa pod FALAISE. Operacja Berlińska	31
V.	Zależność przemian organizacyjnych	31
VI.	Sprzęt, doktryna i organizacja broni pancernej W.P.	30
	1/ Sprzęt bojowy W.I.	
	2/ sprzęt bojowy armii obojch	
	3/ organizacja jednostek pancernych	

I.

Gen. MIERYCAN w swoim wykładzie "Rola Broni Pancernej w Nowoczesnej Walce" omówił dość wyczerpująco Historię powstawania tej broni oraz jej etapowy rozwój i organizację w poszczególnych państwach, które tę broń tworzyły. Całkowicie tego wykładu dał nam ogólny ^{pogląd} ~~poziomy~~ na tworzące się doktryny, które znajdowały swój wyraz tak w konstrukcji sprzętu pancernego, jak w rozbudowie i organizacji jednostek pancernych.

Dla wypełnienia jednak niektórych zagadnień, mających bezpośrednie wpływ na organizację tej broni w dobie obecnej, nie sposób będzie uniknąć powtórzenia niektórych myśli i informacji już raz podanych w poprzednim wykładzie, lecz w nieco odmiennej formie.

Jak wiemy przyczyną wynalezienia broni pancernej i wprowadzenia czołgów na pole walki w roku 1915 na froncie Zachodnim - było rozmyślane poszukiwanie środka na przełamanie umocnionej obrony pozycyjnej, ciągnącej się nieprzerwanie od Marna Północnego do Granicy Szwajcarskiej.

Nowa broń zdała podówczas egzamin i okazała się narzędziem walki zdolnym do wypełnienia pokładanych w nią nadziei.

Zasmeianym jest jednak, że w żadnym wypadku nie udało się wówczas dokonanie przełamania i wykorzystanie ^{tego} przełamania w sali operacyjnej. Wszystkie sukcesy czołgów w takich bitwach jak nad SOMMA, pod CAMBRAI, CHEMIN DES DAMES, w SZAMPANII i t.d. nosiły charakter przełamania płytkich, czyste taktycznych.

Cały szereg przyczyn słożył się na to zjawisko.

Między najważniejszymi wymienimy tu :

- Techniczną niedoskonałość ówczesnego sprzętu pancernego.
- Nieumiejętne użycie nowego sprzętu bojowego, polegające nade wszystko na przedwczesnym zdekonspirowaniu nowej broni i używaniu jej - w początkowych fazach - w drobnych ilościach.
- Brak umiejętności - czy też możliwości - stworzenia pancernych związków operacyjnych, zdolnych do wykorzystania przełamania taktycznego, wyjechania na swobodną przestrzeń i tą drogą odroczenia manewru operacyjnego.

Wartość nowej broni - bez względu na ograniczenia, wyniki, osiągnięte przez nią w czasie I wojny światowej - została dostrzeżona i oceniona pozytywnie przez wszystkie armie świata, skutkiem czego broń pancerna została przyjęta przez wszystkie armie świata, w roli równorzędnej nowego rodzaju broni głównej.

48

Prowadzona zaś nieustannie wnikliwa analiza cech dodatnich i ujemnych sprzętu pancernego, który brał udział w I wojnie światowej, przyczyn i skutków osiągnięć pozytywnych i błędów popełnionych przy użyciu broni pancernej na polu walki, była podstawą do krystalizacji nowych poglądów na rolę broni pancernej w nowoczesnej walce, oraz do pracy konstruktorów nad nieustannym doskonaleniem sprzętu pancernego.

Poglądy te - przybierające stopniowo charakter doktryn oficjalnych - oczywiście różniły się znacznie pomiędzy sobą w różnych armiach świata. Jedną tylko bardzo szeroką, bardzo globalną ideą była wspólna prawie u wszystkich.

W lotnictwie i w broni pancernej widziano broń, które pozwolą na wyzwolenie się z rozmaru długotrwałej wojny pozycyjnej. Wydawało się, że zastosowanie nowych broni pozwoli na rozegranie następnych wojen w sposób całkowicie ruchomy, osłkowiele manewrowy, w których przewaga zarówno sprzętu wojennego, jak i manewru, pozwoli na odroczenie dyskwalifikujących zwycięstw w otwartym polu, to zaś oszczędzi ludzkości zarówno olbrzymich strat krwawych, jak i nieskończonego wyniszczenia ekonomicznego krajów, zawsze i na długie lata ogrodzonych plotem drutów kolczastych.

Na tej podstawowej idei bazowały się plany przeprowadzenia przyszłej wojny i wynikające z nich konkretne przygotowania

nia, które rozpatrzemy właśnie pod kątem rozwoju poglądów na użycie broni pancernej i na bezpośredni wynik poglądów wyrażający się w jej organizacji w różnych państwach.

Początek - postaramy się sprawdzić w jaki też sposób poszczególne doktryny /i wynikające z nich formy organizacyjne/ zdały egzamin na polach walk II wojny światowej i jakie przemiany organizacyjne zachodziły w broni pancernej różnych armii pod wpływem okoliczności wojennych.

II.

W epoce pomiędzy dwiema wojnami obserwujemy powstanie, rozwój i przemiany dwóch zasadniczych "szkół" dotyczących zasad użycia i działania - a co za tym idzie - organizacji broni pancernej i wymagań stawianych konstruktorom i przemysłowi.

Obydwie te szkoły oparły się na założeniu, że broń pancerne jest bezpośrednio spadkobierczynią kawalerii, tej broni, która do chwili rozpoczęcia zapanowania na polach bitwy całkowitej supremacji ognia nad ruchem, była narzędziem przełamania taktycznego /w postaci kawalerii ciężkiej/ oraz manewru operacyjnego /w postaci wielkich jednostek kawalerii samodzielnej, swanej niekiedy "strategiczną"/.

Jedną z tych szkół, twórcą której był angielski generał FULLER, pominięta w zupełności taktyczne, w przełamujące -

- wartości i znaczenie nowożytnej kawalerii pancernej.
 Wyznawcy tej szkoły, wychodząc z założenia, że przy masowym użyciu lotnictwa i broni pancernej stabilizacja frontów będzie wogóle wykluczona i skierowali całość wysiłku konstrukcyjnego i organizacyjnego na tworzenie jedynie i wyłącznie wielkich Związków Operacyjnych, widząc w ich działaniu fizyczny, jak również w zaskoczeniu przez doktryną, gwarancję zwycięstwa błyskawicznego i taniego.

Głównym i maczelnym wyznawcą tej szkoły, stanowiącej mieszankę doktryn DOUBET'a i FULLERA, w wykonaniu GUBERIANA, była hitlerowska armia niemiecka. Konsekwencją takiego wyznania wiary była stawka na taki sprzęt pancerny i takie ramy organizacyjne, zasadniczymi walcami których miała być wielka szybkość, wielki promień działania i duża samowystarczalność w walce.

Osiągnięcie pierwszych dwóch cech odbyło się kosztem rezygnacji i potężnego uzbrojenia i poważnego opancerzenia, jak również i oszczędności ze zdolności przekraczania terenu.

Szkola druga - widziała konieczność dysponowania obywatela rodzajami nowożytnej kawalerii pancernej - przełamującą i operacyjną, wychodząc ze słucznego założenia, że przed rozpoczęciem zagonów operacyjnych na skrajnia i tyły przeciwnika, zajdzie niewątpliwie konieczność przełamania jego

frontów przez masy piechoty, którą wprowadzą w umocnione pozycje nieprzyjaciela ozołgi bezpośredniego wsparcia, w ścisłym z nią współdziałaniu - oazość zaś poprzędzona i prowadzona przez potężne ognie lotnictwa i artylerii, wspierana przez saperów.

W rali wysnwoów szkoły dwóch typów broni pancernej wypowiedział się - i przystąpił do niej praktycznie - ezereg armij. Gdy rozpatrujemy poszczególne rozwiązania techniczne i organizacyjne różnych armii, dostrzeżemy jednak poważne różnice występujące przy konkretnym wypełnianiu jednej zasadniczo i tej samej myśli przewodniej.

Najpełniejszy i najbardziej konsekwentny wyraz dostosowania sprzętu bojowego i jego organizacji, do wyrozumowanej i przyjętej doktryny, znajdujemy w Armii Radzieckiej, w której celowość posiadania dwóch typów organizacyjnych - jednostek pancernych uznana została i zastosowana na dugo przed 1939 r.

W ciągu drugiej wojny światowej przede wszystkim strona organizacyjna broni pancernej radzieckiej nie uległa zmianom, co jest oczywistym dowodem, że przyjęte założenia teoretyczne zdały egzamin w ciągu długich lat zmagania, w wielorakich formach walki.

Nie uległy również zmianom, a jedynie rozwinęły się w miarę postępu możliwości, zasadnicze założenia taktyczne,

rzędzące charakterystykę sprzętu pancernego radzieckiego.

Ramy organizacyjne jednostek pancernych radzieckich wyraźnie dostosowane są do ich przewidywanego użycia na polu walki. Już przed 1939 rokiem, oraz w czasie całego okresu wojny istniały samodzielne pułki czołgów ciężkich, oraz samodzielne brygady pancerne, w dyspozycji dowódcy Armii, Frontów lub Naczelnego Dowództwa, przeznaczona do wspierania dywizji piechoty w operacjach przełamujących.

Ten typ jednostek cechuje - z punktu widzenia organizacyjnego "czystość" pancerna, to znaczy, że były one złożone prawie wyłącznie z czołgów. Elementy innych broni były włączone do pułków i brygad w proporcji zupełnie tylko niezbędnej do codziennego życia. Z punktu widzenia sprzętu pancernego duża ilość jednostek B.W.F. uzbrojona była w czołgi ciężkie, charakteryzujące się potężnym uzbrojeniem i grubym pancerzem.

Na przeciwnym krańcu organizacyjnym istniały samodzielne korpusy samodzielne pancerne, przeznaczone do roli wielokrotnej pod każdym względem kawalerii operacyjnej, do samodzielnej walki w głębi ugrupowania przeciwnika, na jego skrzydłach i tyłach.

Jednostki te były więc związkami broni połączonych, zbudowane na bardzo silnym szkieletie pancernym, posiadające w swym składzie wszystkie rodzaje broni i służb, w takiej proporcji, takiej organizacji, tak zmechanizowane, że składały się w sumie na związek operacyjny szybki, dysponujący wielkim

promienia działania, wielką potęgą ognia i uderzenia, zdolny pod każdym względem do długotrwałej samodzielnej walki w głębi ugrupowania nieprzyjacielskiego.

x x x

Nikt nie jest prorokiem we własnym kraju, - nie był nim też FULLER w W. Brytanii, której czynniki odpowiedzialne wykazały znaczne wyczuwanie realności, świadające się /w szczególności na podstawie doświadczeń wojny hiszpańskiej/ po stronie koncepcji dwóch typów jednostek broni pancernej. Zarówno jednak przed wojną, jak i w ciągu II wojny światowej, Brytyjczycy nie zdołali wcielić w czyn swych trafnych rozwiązań teoretycznych. Przyczyny dla których tak się stało są bardzo liczne i bardzo złożone, sięgające korzeniami bardzo głęboko, aż do podstaw ustroju społecznego i politycznego.

Historie i rozwój broni pancernej brytyjskiej dzieli się na dwie zasadnicze fazy - pierwsza - obejmująca przystąpienie do wojny, działanie korpusu ekspedycyjnego brytyjskiego w 1940 r. oraz kompanie afrykańskie, charakteryzuje się dążeniem do całkowitego oparcia się na własnej produkcji sprzętu pancernej i w tej fazie obserwujemy kategoriyczny rozdział broni pancernej na dwa typy, dążenie do wyposażenia każdego z nich we właściwy sprzęt, posiadający właściwą charakterystykę taktyczno-techniczną, odrębną dla jednostek bezpośredniego wsparcia piechoty i dla

jednostek operacyjnych, oraz do ujęcia tych jednostek we właściwym a odrębne ramy organizacyjne.

Okres oparcia się na własnej produkcji trwał jednak krótko, z tej przyczyny, że przemysł brytyjski nie był w stanie zaopatrzyć swej armii w sprzęt pancerny. W szczególności problemat konstrukcji czołga przełomowego nie został rozwiązany pozytywnie do końca wojny. Kolejne wyprodukowane typy czołga /od "Matyldy" do "Churchilla"/ posiadały wprawdzie bierne cechy czołga przełomowego, w postaci silnego opancerzenia, ~~które~~ które to zaletę redukowało do zera niedomagania cech zaczepnych to znaczy - brak potęgi ognia.

W zakresie sprzętu "kawaleryjskiego" doszli wprawdzie Brytyjczycy do wyprodukowania dobrego czołga średniego /"Cromwell" rozwinięty później, w "Comet"/.

Był on jednak produkowany w tak nieznacznych ilościach że wystarczyło go na uzbrojenie tylko jednej brygady pancernej i pułków rozpoznawczych w części dywizji pancernych.

Istotną fazą drugiej jest całkowite przeobrojenie wojsk pancernych brytyjskich w sprzęt amerykański, mianowicie w czołgi typu "Sherman", jednakowo dla jednostek bezpośredniego wsparcia piechoty jak i dla jednostek operacyjnych - z tym, że kompromisowo rozwiązany czołg, rzekomo uniwersalny, posiadał znaczne niedomagania zarówno w roli treni przekłamującej /za słaby pancerny

i uzbrojenie/ jak i w roli czołga "kawaleryjskiego"/ za małą szybkość i zwrotność, za wyseka sylwetka/.

Wiadomą oznaką wiary w potrzebę posiadania dwóch typów broni pancernej stanowiły w armii brytyjskiej jedynie formy organizacyjne. Czołgi bezpośredniego wsparcia piechoty łączone w "brygady czołgów" - jednostkami operacyjnymi były "dywizje pancerne", w skład których poza czołgami wchodziły elementy innych broni, proporcja których w stosunku do czołgów, przeszła znaczną ewolucję, o czym będzie jeszcze mowa później.

Koncepcja generalna oraz wynikające z niej konsekwencje t.j. organizacja i wyposażenie w sprzęt jednostek broni pancernej amerykańskiej, w czasie jej udziału w wojnie w kampaniach 1942 - 1945 r., nie wymaga specjalnego omówienia, pokrywa się bowiem w głównych zarysach z poglądami i ich konkretnymi wynikami, osiągniętymi przez armię brytyjską.

Aby być w zgodzie z historią wspomnieć należy, że poza wymienionymi poprzednio dwiema "szkołami" poglądów, istniała jeszcze trzecia - francuska, będąca funkcją doktryny wojennej odpowiedzialnych czynników francuskich, opartej na przekonaniu o wyższości formy działań obronnych nad zaczepnymi.

W rezultacie armia francuska przygotowywała się wyłącznie do rozegrania operacji obronnej, opartej o osławioną linię Maginot, a i pod tym kątem widzenia budowała i organizowała

82

swą broń pancerną, to jest prawie wyłącznie jako broń pancerną B.W.P. uzbrojoną w sprzęt ciężki i powolny /a przeważnie też przestarzały/. Ogromna większość broni pancer. francuskiej była z góry zdecentralizowana i rozdzielona batalionami pomiędzy dywizje piechoty.

W dalszym ciągu nie będziemy zajmowali się francuską bronią pancerną, wobec tego że zarówno doktryna francuska, jak wysoco niekonsekwentne jej wykonanie, skłóżyły się na klęskę trudną wyrost do wytłumaczenia. Przebieg kampanii 1940 r. nie daje więc żadnych podstaw do znalezienia jakichkolwiek dodatnich stron - "nieaktualnej już - szkoły" francuskiej.

III.

Najlepszym sprawdzianem słuszności dwóch odmiennych koncepcji organizacji broni pancernej jest oczywiście rozpatrzenie jej skuteczności na polach bitew II wojny światowej. Rozpoczniemy od rozpatrzenia dziejów broni pancernej tej armii, która uwierzyła w potrzebę posiadania wyłącznie szybkich jednostek operacyjnych, a na nich - łącznie z lotnictwem - oparła nadzieję uzyskania błyskawicznego zwycięstwa, przy zupełnym zabezpieczeniu konieczności dysponowania jednocześnie jednostkami przełamowymi, zorganizowanymi i uzbrojonymi

specjalnie do wspierania piechoty w natarciu przełamującym -
to jest od broni pancernej niemieckiej.

Dwie pierwsze kompanie wojenne - przeciwko Polsce w 1939r.
oraz przeciwko Francji w 1940 roku - zdawały się na pozór
potwierdzać słuszność doktryny niemieckiej. Obydwie bowiem
zostały w błyskawicznym tempie wygrane w sposób decydujący.
W obydwóch - dominującą rolę odegrały głębokie zagony mas
pancernych, oskrzydlających i odcinających wielkie zgrupowania
przeciwnika - przy wydatnym wsparciu lotnictwa bojowego - a
manewr taki z zasady powodował likwidację całych armij.

Powodzenie uderzyło mocno do głów niemieckich i zaciem-
niło im dokładnie rzeczową ocenę wydarzeń, ich przyczyn
i skutków.

dywizje

Nabrali oni niezachwianego przekonania, że ich ~~dywizje~~
pancerna uzbrojone w czołgi lekkie, słabo opancerzone i słabo
uzbrojone, lecz bardzo szybko są niezawodnym instrumentem
zwycięstwa wobec każdego przeciwnika i w każdych okolicznościach.
Ocenili fałszywie, że ta siła fizyczna dywizji pancernych, zaprzę-
żonych przez lotnictwo nacierające, jest przyczyną upadku
armij i pa⁴stw.

Nie wzięli oni pod rozwagę zasadniczych elementów,
odgrywających dominującą rolę w omawianych kampaniach:

1/ że dywizje pancerne 1939 i 1940 r. nie przedstawiały poważnej w rzeczywistości ~~istotnej~~ sily fizycznej, jaką im przypisywali zarówno ze względu na sprzęt /czołgi M II i M III/ - szybki wprawdzie i o dużym zasięgu działania, lecz słabo uzbrojony i opancerzony - jak i na organizację-. Amalgamat bowiem różnych broni wchodzących w skład dywizji pancernej niemieckiej nie gwarantował jej sily przebojowej. Na brygadę czołgów o stanie ok. 400 wozów bójowych dywizja posiadała 2 bataliony piechoty zmotoryzowanej i batalion motocyklistów - oraz jeden pułk artylerii lekkiej.

2/ że pionunujący efekt działania przeciwko armii polskiej zawdzięczali Niemcy co najmniej w równym stopniu ogromnej przewadze sił lotniczych i pancernych, jak też momentowi absolutnego zakłócenia przez doktrynę, który zupełnie sparaliżował zdolność sporu wojska polskiego, postawionego w warunkach izolacji politycznej i militarnej przez błędną politykę ówczesnych rządów senacyjnych.

że gdyby wykluczyć moment bezwładu i dezorganizacji - oddalone od baz i zapędzone w głąb ugrupowania polskiego dywizje pancerne nie stanowiły realnej sily i mogły być bez trudu zlikwidowane przez przeciwnika o silnym morale'u, lepiej przygotowanego i uzbrojonego niż W.I. 1939 r.

3/ Za te same czynniki zagrały w analogiczny sposób w kampanii 1940 r. chociaż w odmiennym układzie sił i z innych powodów. Niemcy posiadali wprawdzie przygniatającą przewagę w powietrzu, jednak strona francusko - brytyjska /nie licząc Belgów i Holenderów/ posiadała cyfrowo taką samą ilość czołgów jak Niemcy. Poza tym - przeciwnicy Niemców mieli za sobą doświadczenie kampanii polskiej, oraz 8 miesięcy czasu na mobilizację, koncentrację, reorganizację a nawet produkcję sprzętu i zmianę planów. Totalnie istotnie - w wypadku francuskim zwycięstwo przez doktrynę i błyskawiczne zwycięstwo niemieckie uzyskane takimi samymi metodami operacyjnymi jak w Polsce - wydaje się zupełnie nieuzasadnionym.

Jeżeli nie brać pod uwagę, tak jak nie wzięli najwidoczniej Niemcy - czynników natury politycznej, ekonomicznej i moralnej, te zaś czynniki - a nie dywizje pancerna niemieckie - były przyczyną klęski francuskiej w 1940 roku.

Z fałszywej oceny przyczyn i skutków zwycięstw, odniesionych nad Polską i Francją, wyciągnęli Niemcy fałszywe wnioski, na podstawie których zbudował Hitler swoje plany podboju Związku Radzieckiego, przeciw-któremu przygotował takie same operacje błyskawiczne. Powiększył on jedynie ilość swych dywizji pancernych i lotnictwa, wzmacnił ich sprzęt,

/dywizje pancerne 1941 r. składały się z czołgów M III i M IV/
to jest wziął pod uwagę czynnik natury wyłącznie fizycznej.

W kalkulacji swej pominął odmienny zgoła spadek aspekt
walki przeciwko swaitemu organizmowi, woli zwycięstwa i potężnej
ekonomicznie państwa socjalistycznego, wobec którego przestały
grać czynniki zaskoczenia doktryną i absolutnej przewagi
materialnej. W dziedzinie broni pancernej armia niemiecka posia-
dała bowiem przewagę ilości sprzętu, ustępowała jednak armii
radzieckiej pod względem jakości i skutkiem czego dywizje
pancerne niemieckie mogły przechodzić tam tylko, gdzie na ich
drodze nie stawały słynne T.34.

Niedomagania doktryny /i organizacji/ niemieckiej
zaczęły więc ujawniać się już w pierwszej fazie wojny radziecko-
niemieckiej; w okresie strategicznego manewru odwrotowego
radzieckiego, wystąpiły zaś z całą jasnością z momentem
zaprzestania tego manewru, okrzepnięcia frontów radzieckich w ob-
ronie i następujących po nim przeciwnatach radzieckich.

W okresie natknięcia się na operacyjną obronę stała
/pod MOSKWA, LENINGRADEM, STALINGRADEM/ zabrakło Niemcom
sprzętu pancernego, skonstruowanego i zorganizowanego do
przełamywania umocnionych pozycji w obliczu silnej obrony
przeciwpancernej.

Następuje wyraźne przyznanie się do błędu i odżegnanie się od doktryny, która nie wytrzymała próby walki z równorzędnym przeciwnikiem.

Wyraża się ono w formie wołania dowódców frontowych o jednostki przełamujące, oraz w następujących po nich wytycznych dla przemysłu, wskutek których w początku roku 1943 pojawiły się na polach walki nowe czołgi, których charakterystyka taktyczno - techniczna wskazuje na radykalny zwrot w pojęciach niemieckich - bowiem nowe skonstruowane czołgi i działa pancerne /Pantera, Tygrys, Fernynand, Tygrys Królewski/ charakteryzują się nade wszystkie potężnym uzbrojeniem /działa 75 P.K i 88 mm/ i potężnym pancerzem /100 do 235 mm/ większą zdolnością przekraczania terenu, lecz za to dużym ciężarem i znaczną utratą szybkości i zwrotności - czyli - charakterystyka tego sprzętu nosi znamiona wręcz odmiennie od cech, których żądała doktryna Fullerowska - Guderianowska.

Podanej przemianie uległy zaopatrywania niemieckie odnośnie użycia broni pancernej. Od roku 1943 obok działań samodzielnych jednostek operacyjnych, spotykamy się stale, na wszystkich frontach i we wszystkich działaniach, z użyciem broni pancernej w roli czołgów bezpośredniego wsparcia piechoty.

Działanie broni pancernej niemieckiej w czasie wojny radziecko - niemieckiej stanowią niezbity dowód bankructwa idei,

propagującej wyłącznie jednostki pancerne operacyjne - i te jednostki, których bronią panceria wyrzeka się elementów siły, stawiając wszystkie wyłącznie na element szybkości, a jednocześnie odrzucającej kategorycznie potrzebę posiadania odmiennych jednostek bezpośredniego wsparcia piechoty.

Inne armie, wyznające w momencie przystąpienia do wojny poglądy o konieczności posiadania dwóch rodzajów broni pancernej, poglądy ten w próbach bitew ugruntowały i ostatecznie potwierdziły, zarówno w wypowiedziach pisemnych uczestników i obserwatorów, jak i w praktyce.

Tak np. Brytyjczycy, którzy zaxhtrak ze względu na brak sprzętu przełamowego, wprowadzili w życie wyznaczoną zasadę przynajmniej w formie organizacyjnej /dywizje pancerne jako jednostki operacyjne i brygady czołgów bezpośredniego wsparcia piechoty/ w osobach licznych placarzy wojakowych wyrabali wielokrotnie przekonanie o celowości tego zróżnicowania form organizacyjnych, przytaczając jednocześnie wiele przykładów, w których brak sprzętu ciężkiego typowe przełamowego - dawał się boleśnie odczuwać i wpływał ujemnie na przebieg operacji. Wielu z nich podawało kbytyce sprzęt amerykański, na którym walczyli od 1943 do 1945 roku a który miał odegrać rolę czołgu uniwersalnego. /A - jak się te często zdarza przy rozwiązańach kompromisowych /złoty środek!/- posiadały poważne

braki zarówno w roli czołga przełamowego, jak i kawaleryjskiego/.

Dla informacji : jedynym dowódcą zadawalonym z idei czołga uniwersalnego był marszałek MONTGOMERY, ekrytykowany zresztą surowo przez takie autorytety brytyjskie, jak marsz. ALEXANDER, gen. MARTEL.

W praktyce - Brytyjczycy nie poprzestali na pisanie - lecz zdążyli wyprodukować - udany podobnie - typ czołga ciężkiego /Centurion/, który jednak nie zdążył już przejść chrztu ogniowego.

Pod tej samej linii postępy doświadczenia Amerykanów, którzy w zakresie sprzętu wyprzedzili Brytyjczyków, a organizacyjnie prześcignęli ich nawet. Mianowicie - zdążyli wyprodukować i użyć w ostatniej fazie wojny działa pancerne 90 mm. Jednocześnie przystąpili oni do produkcji czołga ciężkiego M 26 /gen.PERSHING/, który w zasadzie nie był jeszcze gotów w ciągu wojny.

W dziedzinie organizacyjnej Amerykanie poszli na różniczkowanie dwóch typów broni pancernej dalej, niż wiele współczesnych armij, zachowując dywizje pancerne, uzbrojone w czołgi średnie "Kawaleryjskie" do zadań operacyjnych, po przełamaniu pozycji obronnej nieprzyjaciela, z drugiej zaś strony - oddając czołgi przełamujące na własność piechocie, wiążąc je

organicznie z dywizjami, a nawet pułkami piechoty, jako czelgi bezpośredniego wsparcia.

Jak już powiedzieliśmy wyżej, założenia organizacyjne armii radzieckiej, przyjęte na podstawie deciskania teoretycznego oraz na podstawie doświadczeń kampanii wojennych, stoczonych pomiędzy dwoma wojnami światowymi, /mongolska, abisyńska, hiszpańska/, okazały się do tego stopnia słusznymi, że nie zasłała potrzeby dokonania w nich żadnych zmian.

Przeciwnie nawet - inne walczące państwa wzorowały się w tej mierze na doktrynie armii radzieckiej, co jest jeszcze jednym dowodem jej słuszności.

Jedynie zmiany, jakie następowały w broni pancernej radzieckiej w ciągu II wojny światowej, obserwowany w dziedzinie jakościowego postępu rozwoju sprzętu pancernego. W przeciwieństwie jednak do historii rozwoju czptgów niemieckich, w której obserwowaliśmy kategoriyczny "zwrot w tył" od zasad dotychczas wyznawanych, przemiany zachodzące w czelgach i działach pancernych radzieckich poszły dokładnie po linii, oprzednio uznawanych i stosowanych założeń. Zmodernizowano więc dotychczasowy czelg średni /T.34/ głównie w kierunku wzmocnienia jego potęgi ognia, a skutkiem tego zaczął on odrazu górować zarówno nad "anterą" jak i "Tygrysem".

W klasie czołgów przełomowych, pojawił się na polach bitew ciężki czołg "TS", który dzięki potężnej armacie /122 mm/ i pancerzowi, połączonym ze znaczną ruchliwością, zapanował zupełnie nad "Fernyandem" i "Tygrysem Królewskim".

Reasumując doświadczenia wojny światowej stwierdzamy, że w dziedzinie organizacji broni pancernej udowodniły one niezbicie słuszność doktryny, wypracowanej i wprowadzonej w życie przede wszystkim przez armię radziecką. Próba sformułowania i sprecyzowania tej doktryny brzmić może jak następuje :

Broń pancerna stała się główną równorzędną bronią główną, bez której żadna operacja zaczepna - ani nawet obronna - nie jest już do pomyslenia w warunkach nowoczesnej wojny.

Istnieje natomiast potrzeba rozróżnienia, odmiennego zorganizowania i odmiennego wyposażenia, dwóch zasadniczych typów broni pancernej:

Broń pancernej bezpośredniego wsparcia piechoty, przeznaczona do przełamywania wspólnie z piechotą, artylerią, lotnictwem i saperami zorganizowanych pozycji obronnych nieprzyjaciela.

Oraz - samodzielnymi związkami operacyjnymi, rolę których jest manewr oskrzydlający i okrążający siły nieprzyjaciela w początkowej - ruchowej fazie wojny, po przełamaniu jego

obrony operacyjnej i w pościgu.

Z zadań przewidzianych dla każdego z dwóch typów broni pancernej, wynikają konsekwentnie wskazówki co do ich organizacji i uzbrojenia.

Odnosnie form organizacyjnych broni pancernej bezpośredniego wsparcia piechoty wchodzi w grę następujące wytyczne :

1/ Jednostki broni pancernej B.W.P. przeznaczone są do działania ^w roli broni wspierającej w ramach wielkich jednostek piechoty, przy najbliższej współpracy z piechotą i wszystkimi innymi współdziałającymi z nią broniąmi.

Z tego wniesek, że organizację broni pancernej B.W.P. cechować powinna duża "czystość pancerna". To znaczy, że będzie ona składała się w olbrzymiej większości z wozów bojowych pancernych. Nie potrzebują one posiadać organicznej własnej piechoty i saperów /poza minimum, niezbędnym do codziennego życia/, artylerii, broni ppanc. i t.p. bowiem ^{współdziałaj} ~~współdziałają~~ w walce tych wszystkich broni będzie regulować dowódca dywizji piechoty, do której przydzielone zostaną czelgi bezpośredniego wsparcia piechoty i który będzie gospodarował siłami różnych broni zgodnie z powziętą przez siebie decyzją, czerpiąc te siły z ogólnego zbiornika swej ~~maszyny~~ ^{maszyny} dywizji i oddanych mu wojsk ~~wzmacnienia~~.

2/ Rozmiary oddziałów broni pancernej, ich siła i podział na pododdziały, powinny być takie, by stwarzały dogodnie warunki użycia dla dowódców, którzy nimi dysponują, w sposób najprostsz. A więc n.p. pozwalający na unikanie rozrywania organizacyjnych związków taktycznych broni pancernej, lub nieogodnego, doraźnego łączenia różnych oddziałów i pododdziałów czołgów dla wsparcia jednego oddziału /pododdziału/ piechoty.

Cel ten nie jest łatwym do osiągnięcia, organizator musi tu brać bowiem pod uwagę bardzo wielką ilość warunków i różnorodnych możliwych wariantów użycia. Między innymi n.p. względ na nasycenie czołgami jednego kilometru frontu - w jednym rzucie - w dwóch, lub więcej rzutach.

Co do uzbrojenia oddziałów broni pancernej B.W.P. staraliśmy się udowodnić poprzednio, że II wojna światowa niewątpliwie wykazała potrzebę posiadania czołgów ciężkich, potężnie uzbrojonych i opancerzonych, jako najbardziej uzdolnionych do przełamania umocnionych pozycji i odpornych na ogień przeciwpancerny nieprzyjaciela - w taki więc sprzęt powinny być uzbrojone oddziały pancerne B.W.P., i takim typowym czołgiem jest np. radziecki T3, podstawowy czołg oddziałów czołgów ciężkich.

Biorąc jednak pod uwagę :

- wysoki koszt produkcji i trudności w wyprodukowaniu ciężkich czołgów, a co za tym idzie, konieczność oszczędzania takich wozów we wszystkich okolicznościach, które nie wymagają bezwzględnie ich udziału;

- fakt, że nie zawsze będziemy mieli doczynienia z łamaniem pozycji umocnionych silnie i w sposób długotrwały;

- że nawet, gdy pierwszy pas obrony będzie posiadał taki właśnie charakter, to po przełamaniu go będziemy mieli do wypełnienia dołamanie następnych pasów, zwykle już słabiej umocnionych;

- że natarcie w głębi pozycji nieprzyjaciela wymaga szybkiego tempa, któremu nie zawsze nadają czołgi ciężkie -

wyciągnęliśmy wniosek, że dogodnym jest posiadanie poza oddziałami czołgów ciężkich, również jednostek B.M.I. organizacyjnie dostosowanych do zadań towarzyszenia dywizjom piechoty, uzbrojonych w sprzęt poważny pod względem ognia i pancerza, bardziej jednak ruchliwy na polu walki od czołgów ciężkich.

Postulatem tym odpowiadają bardzo dobrze n.p. czołgi T 34 /lub ich następcze wersje/.

Zupełnie odmiennym względem rządzą zasadami organizacyjnymi wielkich jednostek pancernych, a bazują się one na

sobie sprawy :

- z zadań do jakich są przeznaczone wielkie jednostki pancerne - operacyjne.

- w związku z tym : z charakterem walki i okolicznościami jakie będą towarzyszyły szczególnemu rodzajowi działań wielkich jednostek pancernych - operacyjnych.

- z charakterystyki sprzętu bojowego.

Powtarzamy : operacyjne związki pancerne mają wypełniać rolę wielokrotną /pod względem siły uderzenia, odporności, szybkości i zasięgu/ kawalerii strategicznej. W ramach manewru operacyjnego frontów i armij, zadanie mas pancerno - silnikowych /rozumiemy przez te sgrupowanie W.J. pancernych i smoteryzowanych w związkach korpuseów, armij e nawet grup armij pancernych/ jest głębokie wrznięcie się w głąb ugrupowania nieprzyjacielskiego, rozkwaśkowanie go, oskrzydlenie i okrążenie.

Działania takie wymagają :

- dużą szybkość zarówno taktyczną jak i operacyjną - i ta właściwość jest podstawową cechą, pozwalającą na uzyskanie zaskoczenia; na całkowite operalizowanie systemu dowodzenia nieprzyjacielskiego, na przecięnięcie zgrupowań nieprzyjaciela, które by szukały ratunku w formie manewru odwrotowego;

- wielkiej ruchliwości taktycznej i zdolności pokonywania terenu, niezależniających jednostki zgrupowań bojowych od dróg w czasie manewru i walki;

- wielkiego promienia działania:

- dużej potęgi uderzenia. Działanie bowiem wielkich związków pancernych nie polega wyłącznie na szybkim objechaniu przeciwnika /fałszywa doktryna niemiecka z lat 1939 - 1941/, ale również i przede wszystkim na walce z okrążonym czy też całkowicie odizolowanym przeciwnikiem - i to nie tylko na walce zaczepnej, ale częstokroć i na walce obronnej części lub całości sił; zawsze bowiem liczyć się musimy z zaczepnym przeciwdziałaniem nieprzyjaciela, jak tego dowiedły niezliczone przykłady wojny. /wymienimy, pomiędzy licznymi przykładami przeciwnatarć niemieckich przeciwko klinom pancernym radzieckim : przeciwnatarcie pole MANNSTADINA pod STALINGRADEM, przeciwnatarcie pod CHARKOWEM i 1943 r. przeciwnatarcie MODLINA przeciwko korpusem ROTMISTROWA pod KORSUNIEM - SZENCZENKOWSKIM, przeciwnatarcie w PRUSACH Wschodnich, jeszcze jedno przeciwnatarcie MODLINA z rej. MODLINA w 1944 r./

Ten kto oskrzydła - sam podstawi skrzydła, kto okrąży - sam przejściowo stawia się w trudnych warunkach walki i zaopatrywania. Ta prawda w odniesieniu do operacyjnych związków pancernych jeszcze raz podkreśla konieczność posiadania przez nie potężnych środków walki, jak też określa potrzebę ograniczonego zapewnienia mu całkowitej samodzielności i samowystarczalności, pod każdym względem :

rozpoznania, ubezpieczenia walki i łączności i zaopatrzenia.

W końcu znając podstawową broń związków pancernych, to znaczy ozołg, jego zasadnicze zalety t.j. wielką siłę przebojową i zupełną niezaprzalność na ogień broni małokalibrowej i odłamki, oraz niedomagania - to znaczy: brak zdolności czyszczenia zdobytego terenu, ograniczoną zdolność utrzymania zdobytego terenu, małą zdolność do prowadzenia walki w nocy - dojdziemy do sformułowania ~~ogólnego~~ zadania rządzących organizacją w.j. pancernej, ~~zadaniem~~ zadaniem do wypełniania zadań, jakich od niej oczekujemy:

a więc:

Jej szybkość operacyjna i taktyczna, jak również jej manewrowość na polu walki, zależą od technicznego rozwiązania sprzętu, na którym poruszają się będą składowe elementy jednostki pancernej.

Zasięg zależy przede wszystkim od technicznej strony sprzętu, /zużycie paliwa, pędnych, pojemności zbiorników/, oraz od organizacyjnego rozwiązania kwestii uzupełnienia materiałów pędnych i smarów.

Na osiągnięcie najwyższej potęgi uderzenia składa się szereg czynników, pierwszym zaś jest charakterystyka techniczna - taktyczna wozów bojowych, stanowiących przecież zasadniczy kręgosłup jednostki pancernej. W tej dziedzinie

20

natykamy się zawsze na kolidujące z sobą wyraźnie trudności techniczne, bowiem rozwój przełamowych cech czołga, t.j. kalibru działa i grubości pancerza powoduje w sposób nieunikniony; zwiększenie jego ciężaru wraz z automatycznym obniżeniem cech, nadających mu wartości "Kawaleryjskie" - szybkości, ruchliwości, zasięgu. Obserwowaliśmy w tej mierze różne koncepcje - pośród nich niemiecką, która początkowo zneglizowała zupełnie przebojowe walory czołga, kierując cały wysiłek na uzyskanie tym kosztem najwyższej szybkości - a gdy bankructwo tej idei okazało się katastrofalnie oczywistym, przerwali się na przeciwną - i również błędną - ostateczność.

I jak widzieliśmy, zagadnienie zostało rozwiązane najbardziej oszczędnie przez konstruktorów radzieckich, którzy w czołgu T 34 stworzyli wóz bojowy, łączący w sobie najbardziej harmonijne cechy przebojowe z "Kawaleryjskimi" - .

Następnym - również ważnym - czynnikiem zamierzającym do wydobycia jak najwyższej sily przebojowej jest uzupełnienie pancernego kręgosłupa wielkiej jednostki pancernej innymi broniami, których stała obecność obok czołgów na polu walki pozwoli na wyeliminowanie utraconych i wypełnienie luk w pewnych dziedzinach właściwości czołgów, z drugiej zaś strony oddziałła na najpełniejsze spotęgowanie sily ich ciosu.

Konkretnie - do oczyszczenia terenu, w którym walczą, i który zdobywają czołgi - potrzebna jest piechota.

Do obezwładnienia /zniszczenia/ broni przeciwpancernej nieprzyjaciela - artyleria.

Do terowania drogi przez przeszkody, postawione przez nieprzyjaciela - saperzy.

Do utrzymania terenu, zdobytego przez czołgi, znów piechota, artyleria, artyleria przeciwpancerna, przeciwlotnicza i saperzy.

Z drugiej strony uznać musimy potrzebę organicznej egzystencji w W.J. pancernych wymienionych już broni również ze względu na postulat samodzielności i samowystarczalności we wszystkich działaniach w warunkach izolacji i na czas dłuższy, a rozpatrując zagadnienie z tego punktu widzenia dostrzeżemy niedopartą konieczność dołączenia jeszcze specjalnych organów rozpoznania, oddziałów łączności oraz kompletnego zestawu celowo zorganizowanych i wyposażonych służb.

Z powyższego przedstawienia sprawy wynika niezbicie, że wielka jednostka pancerna, przeznaczona do zadań operacyjnych jest w rzeczywistości jednostką broni połączonych i zbudowaną na szkieletcie broni pancernej.

Do wyciągnięcia zaś tego wniosku stałemy znów przed niezwykle złożonym i trudnym do rozwiązania zagadnieniem, które

91

polega na właściwej proporcji czołgów i innych broni /które
wspierających/ w tym wypadku posiadają charakter broni
wspierających/ i służb, ich organizacji wewnętrznej, ich
uzbrojenia, wyposażenia i sposobu motoryzacji. Zadanie organisa-
tora polega na stworzeniu takiej "mieszanki" różnych broni i
służb, która złożyłaby się w sumie na wielką jednostkę pancerną,
obdarzoną w najbardziej harmonijny sposób wszystkimi cechami
predystryningowanymi ją do tej roli nowoczesnej, wielokrotniej
masz kawalerii operacyjnej.

Szybka, potężna, dalekosiężna, samowystarczalna.

Nie jesteśmy w stanie zagłębić się tu szczególnie
w niezliczone trudności i detale tego zagadnienia. Dla ilustracji
przytoczymy jedynie przykład, wskazujący na zjawisko,
że drobne nawet przesunięcia proporcji różnych broni wewnątrz
wielkiej jednostki, odbija się natychmiast na jej charakterystyce,
jako całości. Gdy bowiem organizator, mający zamiar zwiększenia
siły przebojowej dywizji pancernej n.p. doda jej nowy pułk
artylerii ciężkiej, zmniejszy do natychmiast automatycznie
ogólną przeciętną szybkość i ruchliwość dywizji, zmienia
dotychczasowy stosunek pancernia do innych broni i wydłuża
kolumnę.

Organizator stoi zawsze przed niekończącym się
dylematem - jak proporcja sił: jest najbardziej właściwą ?

Limitujmy ponadto, że nie ma on nigdy całkowitej swobody działania, ponieważ niezależnie od wyznawanej przez niego teoretycznej formuły najlepszego składu amalgamatu, musi on z konieczności dostosować się do realnych warunków zewnętrznych, takich jak możliwości konstrukcyjne, uzupełnień ludzkich i materiałowych - i wielu, wielu innych, których nie sposób wyliczyć.

Przekonywającą ilustracją będzie przytoczenie przykładów historycznych II wojny światowej :

Niemcy reorganizowali swoje dywizje wielokrotnie. W szczególności dwukrotnie dokonali zmian zupełnie zasadniczych. Na przełomie 1939/1940 roku likwidowali dotychczasowy system dwóch typów wielkich jednostek operacyjnych - dywizji pancernych, w których stosunek czołgów do piechoty wynosił około 3/2, oraz dywizji lekkich o stosunku około 1/3 - wyruszając przeciwko Francji posiadali już prawie same dywizje pancerne.

W roku 1943 nastąpiła kategoriyczna zmiana stosunku czołgów do innych broni na niekorzyść czołgów. Dotychczasową ilość ponad 400 czołgów w dywizji, zredukowali oni do 250. /Był to jednocześnie okres przechodzenia na zupełnie odmienny typ czołga./

Brytyjczycy również dokonali na przełomie 1943 i 1944 roku zupełnie krańcowej reorganizacji : podczas gdy dywizja dawnego typu składała się z 2 brygad pancernych i t.zw. grupy

92

wsparcia - w sumie 6 pułków pancernych i 3 baonów piechoty / z artylerią, saperami, łącznością/, dywizja nowego typu miała jedną brygadę pancerną, jedną brygadę piechoty zmotoryzowaną oraz grupę artylerii dywizyjnej - razem 3 pułki pancerna i 4 baony piechoty. /Porównanie stosunku czołgów do piechoty - dawna dywizja 2/1, nowa - 1/1. gdy weźmiemy pod uwagę panc. pułk rozpoznawczy./

Reorganizacja nie ominęła również w ciągu wojny dywizji pancernej U.S.A., która w początkowym stadium występowała jako niezmiernie przeforsowany organizm o 6 batalionach pancernych /po ok. 50 czołgów w baonie/ i 3 baonach piechoty, a przeszła w następstwie na organizację zbliżoną do nowej organizacji brytyjskiej.

W tej znów dziedzinie - tak jak w dziedzinie sprzętu - okazało się, że organizacja Korpusów Pancernych armii radzieckiej, została rozwiązana najtrafniej jeszcze w okresie poprzedzającym wojnę - czego dowodem jest fakt, że nie naszała potrzeba poczynienia żadnych zmian w czasie trwania wojny, tak jak to miało miejsce we wszystkich innych walczących armiach.

IV:

Parę niszczących przykładów konkretnych, uzasadniających potrzebę posiadania dwóch odmiennie wyposażonych i zorganizowanych typów jednostek pancernych.

Przykład negatywny - operacja I Armii Kanadyjskiej na FALAISE w dniu 8 sierpnia 1944 roku.

Tego dnia, z podstaw wyjściowych na południowym skraju m. CAEN wyruszyło w kierunku południowym natarcie 2 Korpusu Kanadyjskiego. Celem natarcia na dzień 8 sierpnia był węzeł drogowy FALAISE, leżący około 18 km. na południe od podstaw wyjściowych. W pierwszym rzucie ruszyły trzy dywizje piechoty, z zadaniem przełamania pozycji obronnej niemieckiej rozbudowanej na linii wówozu MEZIERES. Pozem posuwające się z tyłu dwie dywizje pancerne miały rzucić się w wyłom i jednym skokiem opanować FALAISE. Takie były zamiary. W wykonaniu jednak okazało się, że piechota nie zdołała przełamać pozycji niemieckiej. W rezultacie cel wyznaczony na wieczór dnia 8 sierpnia zdobyty został w 10 dni później, kosztem krwawych strat i to głównie z powodu powodzenia I Armii U.S.A. na przeciwległym skrzydle. Skutek operacyjny : 7 Armia Pancerna niemiecka, wycofująca się po nieudanej kontrofenzywie na MORTAIN zdołała wyprowadzić większość sił z t.n.w. "worka" FALAISE.

Przyczyna - brak pancernych jednostek przełamujących, które by umożliwiły kanadyjskim dywizjom piechoty przełamanie frontu pod CAEN, po czym mogło by nastąpić wykorzystanie przez dywizje pancerne.

Przykład pozytywny, wybrany z pomiędzy wielu innych na froncie radzieckim :

Operacja Berlińska prowadzona była siłami I frontu białoruskiego /marsz. ŻUKOWA/, idącego na BERLIN wprost z kierunku wschodniego, oraz I frontu ukraińskiego /marsz. KONIEWA/, który dokonał okrążenia BERLINA od południa i od zachodu. Warunki natarcia na przedpolu każdego z tych zgrupowań operacyjnych były odmienne. Mianowicie - przed frontem wojsk marsz. ŻUKOWA nieprzyjaciel skupił ogromne siły, na pozycjach rozbudowanych od szeregu miesięcy i umocnionych w głąb od ODRY do BERLINA włącznie, to jest na głębokości ok. 50 km., w terenie poprzerzynanym i zalesionym, sprzyjającym oddziałom obronnym.

Ugrupowanie niemieckie przed frontem marszałaka KONIEWA nie było ani tak silnym liczebnie, ani tak głęboko ugrupowanym, ze względu na fakt, że nie stało ono na bezpośrednim kierunku, wyprowadzającym na BERLIN.

Z tych przede wszystkim powodów, koncepcja wspólnego manewru obydwu frontów radzieckich, zdążająca do tego samego celu, wykonana była odmienne, a w szczególności odmienne formy przybrało działanie wojsk pancernych, wchodzących w skład sił radzieckich.

Mianowicie - natarcie I frontu białoruskiego /rozpoczęte w nocy, przy świetle reflektorów/ charakteryzuje się udziałem wielkiej ilości broni pancernej bezpośredniego wsparcia piechoty, nacierającej wspólnie z nią na całej głębokości, natarcia, do BERLINA włącznie.

Korpusy pancerne, wchodzące w skład tego frontu, rzucone do wykorzystania natychmiast po przełamaniu pierwszej pozycji, działały w sposób charakterystyczny, dostosowany do terenu i zagęszczenia sił nieprzyjacielskich. Żagon ich nie był dalekim i głębokim, oderwanym od masy własnej piechoty. Szły one zwartą masą, obchodzącą BERLIN od północy i od północnego zachodu, w ścisłym związku z masami piechoty. Tym sposobem masa pancerna obchodząca BERLIN od północy uderzyła weń trzema rejonami: Korpusem gen. ORIEL, na północne krawędzie miasta od zachodu.

Korpusem KATUKOWA od północy. Zaś korpus gen. BOGDANOWA objechał BERLIN od zachodu, spotykając się nad HAWELA z częścią korpusu LELUSZENKI z I frontu Ukraińskiego.

Manewr operacyjny I frontu białoruskiego (charakterystyczny można jako osłowe przełamanie, połączone z bliskim oskrzydleniem od północy.

W pasie ofensywy I frontu ukraińskiego natomiast, gdzie w przełamaniu pozycji obronnej nad WISA brała udział również broń pancerna B.W.P., korpusy pancerne zostały samodzielnie i poszły naprzód, odrywając się od piechoty na kilkadziesiąt kilometrów. Tym sposobem korpus gen. RYBĄKO uderzył na BERLIN od południa, nawiązując styczność z południowym skrzydłem frontu białoruskiego i zapoczątkowując odcięcie t.zw. grupy frankfurckiej podczas gdy idący na zachód od niego korpus gen. LELUSZENKO

okrężał BERLIN od zachodu, zamykając pierścień radziecki
wokół BERLINA.

Przytoczone przykłady ilustrują wyraźnie wyszczególnio-
ne poprzednio odmienne warunki użycia i działanie broni
pancernych mas operacyjnych. /szczególnie w wypadku korpusów
pancernych I Frontu Ukraińskiego/.

V.

Na zakończenie : z całości rozumowania wynika oczywisty
wniosek poboczny, ten mianowicie, że organizacja broni
pancernej /jak i innych broni/ nie jest sprawą stałą i niezmienną
podlegającą i podlegać będzie nieustannej fluktuacji, w zależności
od długiego szeregu czynników, których część wymieniliśmy
poprzednio. Nie wspomnieliśmy - poza innymi - o dwóch szczegól-
nie ważnych :

1/ o ocenie siły, uzbrojenia i organizacji nieprzyjaciela
z którym zamierzamy walczyć.

2/ o ocenie warunków teatru operacyjnego, na którym
zamierzamy działać.

N.ż. dywizje pancerne niemieckie zorganizowane
i wyposażone przeciwko Polsce na podstawie pewności, że nie
spotkały tam one wojsk pancernych, uległy reorganizacjom przed
kampanią francuską, przed i w czasie kampanii radzieckiej.

mianowicie wobec pewności zderzenia się z bronią pancerną.

N.p. dywizje pancerne brytyjskie, stanowiące początkowo "mieszankę" różnych broni o wybitnej przewadze ozołgów, korzystną w warunkach terenowych pustyni Zachodniej, zmieniły tę organizację radykalnie w przewidywaniu operacje w warunkach terenowych Europy /pod wpływem podróży gen. MARTELA w 1942 roku do "wiązaku radzieckiego/.

Należy bezwzględnie liczyć się w przyszłości z tego rodzaju zjawiskami.

VI.

Sprzęt, doktryna i organizacja Odrodzonego W.P. są ~~jeżnane~~ oparte na wzorach i myśli radzieckiej, które są kanwą do prac w naszej Akademii.

Organizacja ćwiczebna broni pancernej, przyjęta jako podstawa do naszych ćwiczeń, nie jest wprawdzie identyczna z organizacją ~~szczytną~~ rzeczywistą, przyjętą lub przewidzianą dla W.P., jest ona jednak zbliżoną do rzeczywistej, a poza tym odzwierciedla poglądy taktyczne i operacyjne w sposób najbardziej rzeczywisty - dlatego należy ją traktować jako tajną.

1. Przed przystąpieniem do zapoznania się z organizacją jednostek pancernych, koniecznym będzie na wstępie omówić sprzęt bojowy

jaki obecnie posiadamy na uzbrojenia naszego wojska.

Sprzęt ten w/g klasyfikacji regulaminowej dzielimy na 4 rodzaje :

- a/ Wozy bojowe, w których żołnierz prowadzi walkę - i ten głównie sprzęt będący będzie przedmiotem rozważań w Akademii. Należą do niego :
- czołgi ciężkie, średnie i specjalne;
 - artyleria pancerna ;
 - samochody pancerne lekkie i średnie ;
 - transportery pancerne.

- b/ Wozy liniowe - są to pojazdy, w których żołnierz nie prowadzi bezpośrednio walki, ale które służą do transportowania żołnierza transporterskiego liniowego i sprzętu bojowego w bezpośrednim pobliżu pola walki będą nimi :
- samochody dla przewożenia piechoty zmotoryzowanej;
 - ciągniki artylerii;
 - transportery moździerzy i t.p.

- c/ Wozy transportowe - służą do przewożenia zapasów i do transportów operacyjnych /przewożenie jednostek niezmotoryzowanych i nie w obliczu wpr./.

- d/ Wozy specjalne - np. warsztatowe, dźwigi, ładownice akumulatorów, kładnie, elektrownie i t.p.

Waga bojowa W.I. - tablice.

Dane zasadnicze	Czołgi		Działa pancerne			Sam. panc. BA.64	Transp. MK I
	ciężkie IS	średnie T.34	SU 152	SU 122	SU 85		
Waga bojowa w tonach	46	30	45,5	30,9	29,5	2,4	3,7
Załoga	4	5	5	5	4	2	5
<u>Uzbrojenie:</u>							
działo km.	122 3	85 2	152 1	122 1	85 -	- 1	- 1
<u>Amunicja:</u>							
peciaki ub. do k.m.	28 2330	50 3600	20 -	40 -	48 -	- 1000	- 900
<u>Szybkość:</u>							
śr. na szosie	22	25-30	25	22	25-30	45	3
" w terenie	16	20	14	16	20	-	1
<u>Zasięg:</u>							
po szosach	130-150	300	300	130-150	300	600	18
w terenie	110-125	200	120	110-125	200		12

2. Wozy bojowe amerykańskie i angielskie.

Dane zasadnicze	oz. amerykański		oz. angielski	
	Persting M - 26	Sherman	Cromwell	Comet
Waga bojowa w tonach	45	31	27	30
Załoga	5	5	5	5
<u>Uzbrojenie :</u>				
działo k.m.	90 mm 2	76 3	75 -	76/90
<u>Szybkość :</u>				
na szosie	40	45	60	60
w terenie	-	-	-	-
<u>Zasięg :</u>				
po szosach	175	200	150	150
w terenie	120			

W zestawieniu zasadniczych danych czołgów W.P. uderzająco wyrażają się cechy charakterystyczne. Silnie uzbrojenie, wyrażające się w dużych kalibrach dział w stosunku do broni pancernej amerykańskiej i angielskiej, daje naszym czołgom i działom ponadto duże zalety przebojowe. Wyrównana szybkość przebiegu sprzętu gąsienicowego i zasięg działania pozwala na łączenie wszystkich typów broni pancernej w wieżowych tego rodzaju związkach pancernych przeznaczonych do silnego typu zadań.

3. Organizacje jednostek pancernych /omówienie schematów/

1/ Pasa czołgów.

2/ Samodzielny pułk czołgów średnich

3/ "- "- ciężkich.

4/ pułki artylerii pancernej /85, 100, 122, 152/.

5/ Samodzielna brygada pancerne.

Druk. W.E.